

נר לשולחן שבת

פרשת וישלח

גליון 628

נבקש
מי שביכולתו לעזור
בתרומה לעלון
לע"נ, רפואה והצלחה
זמות הרבים תעמוד לו!

היה שם עוד נהג דתי. כיון שראה שהעסק הסתדר, ביקש גם הוא מהנהגים שיוותרו לו. אבל אף אחד לא הסכים. 'תמתין כמו כולנו' אמרו לו. הסבירו, 'ישראל הסכים להפסיד בשביל השבת, אתה נזכרת עכשיו בשבת...! כיון שהיה זקוק מאד לפרנסה, הוריד את הכיפה, הניח אותה בכיס וחיכה לתורו להכנס למפעל. ר' ישראל היה מספר את המעשה הזה פעמים רבות "לקח" למשפחתו: "אם היה לו לאותו נהג זקן ופיאות, הוא לא היה שם את הכיפה בכיס, אי אפשר להכניס זקן לכיס..." ("נר לשולחן שבת")

"בערב שבת עם דמדומי חמה" - תוספת שבת - חידוש ה"אמרי אמת":
יש תוספת שבת בתוספת זמן, אבל יש גם תוספת זמן באיכות! דוגמא לכך, חז"ל אסרו דיבור של משא ומתן בשבת, אבל הרהור מותר. והיה אם מונע את עצמו גם שלא להרהר, אדם שמחמיר על עצמו להמנע בשבת מהרהור של משא ומתן, השבת אצלו יותר 'שבתדיג'! זו תוספת שבת באיכות. (הובא ב"נטעי אש")

יעקב שמר שבת שלא במידה, הוסיף עירובי תחומין, לכן ניתנה לו ברכה בלי מצרים, דכתיב 'ופרצת ימה' ... בלי מידה! (ידי משה"ר שם)

"ויאבק איש עמו". (ל"ב כ"ה)

היה זה באסיפה אודות החזקת התורה, דרש ה"חפץ חיים": המלאך, שרו של עשו נאבק עם יעקב, אחרון האבות. יש להבין, מדוע חיכה כל כך הרבה זמן ולא נלחם עם אברהם או יצחק? הענין הוא כך: אברהם הוא עמוד החסד, יצחק עמוד העבודה ויעקב עמוד התורה.

שרו של עשו יכל לסבול את החסד של אברהם, את העבודה של יצחק, אבל כאשר הדבר הגיע לתורה, כאן החליט לצאת למלחמה ואזר כח להתנפל על יעקב. מאז ועד עתה, המלחמה נטושה תמיד כלפי התורה, לומדיה ומחזיקיה! (ח"ח ע"ה)

על שאלה זו של ה"חפץ חיים" חשבתי לתרץ ישוב חריף: הגמ' מביאה סגולה להצלחה בלימוד: ללמוד ליד נהר - סימן טוב הוא - כשם שמי הנהר שופעים ואינם פוסקים, כך לא יפסק לימודכם ויצליח. (כיתות 10)
יעקב שהגיע לנחל יבק, ניצל את ההזדמנות ללמוד, לשנן את תלמודו. מהיכן אני יודע זאת? "ויעבר את אשר לו" עולה בגימטריא 1226 והנה 'תורה בכתב ועל פה' גם עולה בגימטריא 1226! יעקב 'העביר' - חזר שם לבדו ליד הנחל על תורתו - אם כן לא פלא הוא ששרו של עשו בא להלחם בו!
"ויעברם את הנחל ויעבר את אשר לו. ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו".

"ויחן את פני העיר" - נכנס בערב שבת עם דמדומי חמה, מבעוד יום, וקבע תחומין, ששימר יעקב את השבת קודם שניתנה. זה שאנו אומרים "יעקב ובניו ינוחו בו".

מבשר השבת של המושבה בני ברק היה ר' אברהם אליהו פרידמן, אשר לקול תקיעת החצוצרה שלו התבשרו בני המושבה על כניסת השבת.

פעם אחת נסע לירושלים. וחשב לחזור ביום שישי לביתו, אלא שנאלץ לעשות את השבת בירושלים, עלה חשש בליבו שמא יגרם בגלל העדרו חילול שבת, כי כולם יודעים שהשבת לא נכנסת בלי קול החצוצרה של ר' אברהם אליהו...

ביום שישי הגיע לבני ברק מברק: "תקע בשופר גדול" - על המברק היה חתום א.א. פרידמן... ("על חומותי בני ברק")

"בערב שבת היה השמש קורא לתפילת מנחה בקולו, ולא היה מכה בפטיש על חלונות הבתים, כי על פי רוב השמש היה קורא מעט קודם בין השמשות, וחששו פן ישכח ויוציא הפטיש בשבת ויעבור על הוצאה ומוקצה". ("ספר המטעמים" - בית הכנסת)

"ויחן אותיות בהיפוך וינח". (מרה"ו"ר שם) מנוחה של שבת. ("מתנות כהונה")

"פני שבת נקבלה" - ביארו חכמי הסוד: מתפללים אנו שנקבל פנים של שבת קודש, שנזכה למאור פנים - פנים של קדושה!
"ויחן את פני העיר" - נכנס בערב שבת ... ששימר יעקב את השבת קודם שניתנה. אם כך אפשר להמשיך ולבאר בדרך זו, ויחן לשון 'חן', על ידי שמירת השבת קבע יעקב אבינו חן על המקום! ("נר לשולחן שבת")

סיפר ידידי הרה"ג אהרן ו. : "דודי, ר' ישראל א. היה איש יקר וירא שמים. לפרנסתו היה "בעל עגלה"... היתה לו משאית וולבו ישנה, בה היה מבצע הובלות.

יום שישי אחד ר' ישראל הגיע עם משאית עמוסה בסלק סוכר למפעל "סוגת". והנה קרתה תקלה באחת המכונות במפעל. כל המשאיות עמדו בשורה ונאלצו להמתין. לא היה ניתן לפרוק סחורה. כאשר הגיעה שעת הסחורה, אמר ר' ישראל: "אני משאיר את המשאית פה עם הסחורה, מה שיהיה יהיה, ההפסד עלי, אני לא אחלל שבת". הנהגים ששמעו את זה אמרו לו פה אחד: 'ישראל, אתה נכנס ראשון'.

והנה למרבה הנס, תוך זמן קצר, הצליחו לתקן את המכונה. ר' ישראל נכנס ראשון ומיד נסע לביתו לשבת.

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו - שרו של עשו היה". (ב"ר ע"ג)
"ותקע כף ירך יעקב" - פגע בתמכין דאורייתה". (זוה"ק)

יעקב שנלחם בשר ההשכלה וניצח

בחורף שנת תרנ"ה ארע דבר בעיר ביאליסטוק. בין מספר מלמדים ומורי לימודי החול בחדרים נהיו סכסוכים והתלקחה מחלוקת קשה, וכדי להנקם מאויביהם הלשינו אצל הרשות.

אודות פרשה זו כתב רבי יעקב ליפשיץ, שהיה מוזכרו ויד מינו של מנהיג הדור, הגאון רבי יצחק אלחנן: אין את נפשי להכנס ולהתערב בין הצדדים לחוות דעה עם מי מהם היה הצדק. די לנו להסתכל שהמחלוקת הזו הביאה תלאה אשר נגעה לישראל עד הנפש ממש! המלשינות תמיד קשה לישראל כסם המוות!

בגלל המלשינות באה פקודה נמרצת משר המחוז בוילנה סרגיייוסקי לערוך ביקורת בחדרי המלמדים בביאליסטוק, אם הם לומדים כפי החוק והרשיון המוגבל. היתה ביקורת והנה נמצאו על שולחנות המלמדים מסכתות תלמוד וספרי דקדוק.

תוצאות הביקורת נשלחו למשרד בוילנה, אל השר סרגיייוסקי כדברים האסורים להמצא בחדרים. הוא מיהר לשלוח זאת לפטרבורג אל שר ההשכלה, ועד מהרה יצאה הפקודה שאסור ללמוד בחדרים תלמוד ודקדוק.

לשמע הפקודה הנוראה הפתאומית הזו התפלצו הלבבות - איסור על לימוד גמרא - הלא יהדות בלי תלמוד, היא כגוף בלי נשמה! עשירי פטרבורג ובראשם הברון גינזבורג נחרדו אף הם. לא מצאו עצה אלא להגיש קובלנה על שר ההשכלה בפני הסנט. פנו איפוא אל עדת ביאליסטוק שממנה התחילה הפורענות, והורו להם להגיש קובלנה לסנט על שר ההשכלה, שיבטל את האיסור.

הגאון רבי יצחק אלחנן קרא לאסיפה בה הוחלט כי לא טוב להרגיז את המיניסטר בהגשת תלונה עליו בפני הסנט בפטרבורג, אלא יש לעשות זאת בחכמה. תחילה לפעול מלמטה, על השר סרגיייוסקי, שהוא זה שהגיש את מערכת הדברים לאיסור.

יש לבוא לפני השר לומר לו שהגזירה הזו היא העברה על דת ישראל, שמד, וזה נגד רצון הממשלה. להוכיח לו שהוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, גזירה קשה לביצוע, כיון שבלי גמרא אין יהדות היהודים למעשה לא יקיימו איסור זה וילמדו בחשאי. ממילא יש לחוש פן בזה ירגילו עצמם לעבור אל דברי המלכות גם בנוגע לשאר חוקי הממשלה... רק אחר כך להמשיך ולפעול בפטרבורג, אצל שר ההשכלה, לבטל את הגזירה.

את תפקיד השתדלנות הוחלט להטיל על הגבירים האדירים האחים פוליאקוב ובעיקר על יעקב, שהוא למעשה פעל את החלק הארי במשימה.

רבי יצחק אלחנן שלח אליהם מכתב נלהב בידי ציר נאמן, שידבר עימם לפקוח עיניהם לפעולה. יוכיחו וישפיעו על ידידם השר סרגיייוסקי להשיב לאחור את החלטתו. (זכר יעקב" ח"ג)

שני מכתבים על פרשה זו מצאתי ב"קובץ אגרות רבי יצחק אלחנן"

בראשון, רבי יצחק אלחנן פנה אל הגביר יעקב פוליאקוב במכתב נלהב "לפני שבועות מספר התכבדתי לבוא לרום הדרת תפארתו בדבר הפקודה של איסור לימוד התלמוד בחדרים. לבבי כלבבות אחינו בני ישראל נשברים לרסיסים מרוב יגון על האיסור הזה, שלא היה בעמינו זה כארבע מאות שנה

רק זאת ינחמנו ... לנסוע בהקדם לפטרבורג, להשתדל שם להציל את התורה מכליון. עיני כלל ישראל נשואות אל הדרתו. כשם שבנתנית התורה ירד הקב"ה בעצמו ליתנה לבני ישראל, לא על ידי שליח, ככה חובה עלינו לבקש שיזדרז גם מעלתו בכבודו ובעצמו, לא על ידי מכתבים ושליחים. ומפעלות צדקתו ישארו לזכרון עולם חרות בתולדות עמנו ...

יצחק אלחנן ספעקטאר החופ"ק קאוונא". (שם ח"א ל"ז וקיצרנו עיי"ש)

הגביר יעקב פוליאקוב מילא את בקשת רבינו ויחד עם העסקן המהולל רבי בייניש קצנבלוגן פעלו בשתדלנות ובחכמה. ה' הצליח דרכם. שר ההשכלה מסר הענין בידי חבר בקיאים באמונת ישראל ועל פי חוות דעתם יצא ההיתר ללמוד תלמוד בחדרים.

במכתב השני, אחרי ביטול הגזירה, רבי יצחק אלחנן מודה לו באריכות "כבוד ידיד בית ישראל, השר הגדול ליהודים, פאר ישורון והדרו, גדול העלילה מוה' יעקב פוליאקוב.

בהדרת הכבוד, ברשות התורה הקדושה ובשם אחינו כלל בית ישראל ... הנני מתכבד רחשי תודה, תהילה וברכה לרום מעלת כבודו אשר זכה וזיכה את הרבים להציל חמדת ישראל מהאיסור הנורא שיצא על הגמרא לא ללמדה בחדרי תשב"ר.

אם אין גדיים אין תיישים, אם לא ילמדו הנערים בילדותם, לא יתכן שילמדו בעת שיוטלו עליהם צרכי החיים. על ידי איסור לימוד התורה בחדרים עתידה היתה התורה שתשתכח חלילה מישראל...

מי ימלל גבורת צדקתו. זיכהו ה' להיות המלאך הגואל הפודה והמציל את תורתנו. אשרי חלקו שזכה לזכות רב כזה, הן אמרו חז"ל מצוה גוררת מצוה, מפעלות צדקותיו הרבות והעצומות לטובת עם ישראל תמיד כנחל שוטף צדקה, המה שעמדו לו לזכות להיות הפודה והמציל. זכות התורה הקדושה שבה נצח ישראל תעמוד לו ולביתו ולזרעו". (שם ל"ח וקיצרנו עיי"ש)

"הצילני נא מיד אחי מיד עשו!"

אמר ה"חפץ חיים": הגלות הקשה ביותר היא אצל אחי!

מדהימה העובדה - שואת יהדות ברית המועצות - תליניה היו יהודים. אויבה המרושע והאכזרי ביותר של היהדות היתה היבסקציה. כבר מזה אלפיים שנה מוכר היטב הטיפוס של היהודי האנטישמי השונא את עמו שלו. אולם לאחר המהפכה הקומוניסטית ברוסיה התחולל אירוע חסר תקדים בתולדות עם ישראל. חיי הקהילה היהודיים התחסלו על ידי יהודים. בלהט חדור שנאה עיוורת הציקו לכל דבר שרוח יהדות נודף ממנו.

אולם הקב"ה קל קנא ונוקם. עשר שנים אחר כך חוסלה היבסקציה, ראשי השלטון ראו בהם אויב מסוכן. בכל רחבי המדינה נורו היבסקים למוות, או נשלחו לארץ גזירה!

ראינו בעינינו בארץ רוסיה, בהנהגתם הרעה של רשעי ישראל שנקראו "יבסקים". לפני המהפכה בעת שכבוד התורה היה למעלה, גם הם התנהגו כיראי שמים ותלמידי חכמים, ואחרי שהחלו הצרות והגויים החלו לרדוף את דת ישראל וכבוד התורה הושפל עד עפר, שינו אנשים אלו את עורם, פרקו מעליהם עול תורה ומצוות וסייעו לקומוניסטים לרדוף את הדת ואת שומריה. ואם תשאל, היתכן?! היאך נעשה דבר זה שאנשים אלו ישנו את דרכם, שהיו מקודם חרדים ויפלו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא?! יש לדעת כי מתחילה כל מעשיהם הטובים לא היו לשם שמים כלל, רק כיון שמי שלמד תורה היו מכבדים אותו. היו עוסקים בתורה ובמצוות לשם כבוד. לכן כאשר נהפכו היוצרות והחרדים לדבר ה' הושפלו ונרדפו עד חרמה, מיד בעטו אנשים אלה בתורה ובמצוותיה, כדי להתכבד בעיני הרשעים ולהחניף להם.

(ניצוצי אהרן" מהגה"צ רבי אהרן חזן)

"ואמרתם גם הנה עבדך יעקב ..." - אמר הקב"ה, יעקב, עשית את הקודש חול. אמר יעקב, רבש"ע אני מחנף לרשע בשביל שלא יהרגני. מכאן שמחנפין לרשעים בעולם הזה, מפני דרכי שלום. (מדרש הגדול)

מדברי מגיד מישרים לרבינו ה"בית יוסף"

"נסעה ונלכה" - מכאן יש לנו ללמוד שלא להשיב לרשעים בכעס וברוגז, וכל שכן בזמן הגלות. אלא לגלגל עמהם בדברי אהבה, פעם אחר פעם, עד שיתפייסו לשעבד עצמם בתורה! ("מגיד מישרים" סוף וישלח)

"והבן!"

"הצילני נא מיד אחי מיד עשו!" עשו הוא השטן, הוא מלאך המות - הוא יצר הרע. בקשת יעקב היתה 'הצילני נא', שלא יהיה עשו אחי, שלא יתגלגל שהיצר הרע יהיה 'אחי'. שפעמים יצר הרע מסית את האדם לעבירה על ידי שמצייר אותה כמצווה ובכך לוכד את האדם לעשות עבירה! והבן!

(קדושת לוי" פר' וישלח)